

SÉNAT DE BELGIQUE

SESSION DE 2012-2013

22 FÉVRIER 2013

Proposition de loi modifiant le Code judiciaire en ce qui concerne la compétence territoriale des tribunaux de police dans les affaires de roulage

(Déposée par Mme Martine Taelman
et M. Yoeri Vastersavendts)

DÉVELOPPEMENTS

La présente proposition de loi reprend le texte d'une proposition qui a déjà été déposée au Sénat le 12 juin 2008 (doc. Sénat, n° 4-806/1 - 2007/2008).

La compétence d'attribution du tribunal de police est réglée par l'article 601*bis* du Code judiciaire, qui est libellé comme suit : « Quel qu'en soit le montant, le tribunal de police connaît de toute demande relative à la réparation d'un dommage résultant d'un accident de la circulation ou d'un accident ferroviaire même si celui-ci est survenu dans un lieu qui n'est pas accessible au public. »

La compétence territoriale du tribunal de police est basée, quant à elle, sur les principes généraux du Code judiciaire, d'une part, et sur les clauses contractuelles d'attribution de la compétence territoriale, d'autre part. Force est de constater que l'application de la réglementation et des pratiques actuelles entraîne une forte pression sur les tribunaux de police bruxellois.

1. Aux termes de l'article 624 du Code judiciaire, hormis les cas où la loi détermine expressément le juge compétent pour connaître de la demande, celle-ci peut, au choix du demandeur, être portée : « devant le juge du domicile du défendeur ou d'un des défendeurs; devant le juge du lieu dans lequel les obligations en litige ou l'une d'elles sont nées ou dans lequel elles sont, ont été ou doivent être exécutées; devant le juge du domicile élu pour l'exécution de l'acte; devant le juge du lieu où l'huissier de justice a parlé à la

BELGISCHE SENAAAT

ZITTING 2012-2013

22 FEBRUARI 2013

Wetsvoorstel tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek wat de territoriale bevoegdheid van de politierechtbanken in verkeerszaken betreft

(Ingediend door mevrouw Martine Taelman
en de heer Yoeri Vastersavendts)

TOELICHTING

Dit wetsvoorstel neemt de tekst over van een voorstel dat reeds op 12 juni 2008 in de Senaat werd ingediend (stuk Senaat, nr. 4-806/1 - 2007/2008).

De volstreekte bevoegdheid van de politierechtbank wordt geregeld door artikel 601*bis* van het Gerechtelijk Wetboek. Daarin wordt het volgende bepaald : « De politierechtbank neemt kennis, ongeacht het bedrag, van alle vorderingen tot vergoeding van schade ontstaan uit een verkeersongeval of een treinongeval zelfs indien het zich heeft voorgedaan op een plaats die niet toegankelijk is voor het publiek. »

Wat de territoriale bevoegdheid van de politierechtbank betreft, is deze enerzijds gebaseerd op de algemene principes van het Gerechtelijk Wetboek, en anderzijds op de contractuele bedingen voor de toekenning van de territoriale bevoegdheid. Vastgesteld wordt dat de toepassing van de huidige regelgeving en praktijken tot een grote druk op de Brusselse politierechtbanken leidt.

1. Naar luidt van artikel 624 van het Gerechtelijk Wetboek kunnen, met uitzondering van de gevallen waarin de wet uitdrukkelijk bepaalt welke rechter bevoegd is om kennis te nemen van de vordering, deze naar keuze van de eiser worden gebracht : « voor de rechter van de woonplaats van de verweerder of van één der verweerders; voor de rechter van de plaats waar de verbintenissen, waarover het geschil loopt, of een ervan zijn ontstaan of waar zij worden, zijn of moeten worden uitgevoerd; voor de rechter van de

personne du défendeur si celui-ci ni, le cas échéant, aucun des défendeurs n'a de domicile en Belgique ou à l'étranger.»

L'article 18 du contrat-type d'assurance obligatoire de la responsabilité en matière de véhicules automoteurs, annexé à l'arrêté royal du même nom du 14 décembre 1992, prévoit par ailleurs que les sociétés ont l'obligation de prendre fait et cause pour l'assuré dans les limites de la garantie à partir du moment où la garantie de la compagnie est due et pour autant qu'il y soit fait appel. L'article 18 dispose en outre qu'en ce qui concerne les intérêts civils, et dans la mesure où les intérêts de la compagnie et de l'assuré coïncident, la compagnie a le droit de combattre, à la place de l'assuré, la réclamation de la personne lésée.

Étant donné que beaucoup de compagnies d'assurance ont leur siège à Bruxelles, et compte tenu de ce qui précède, un nombre considérable de litiges sont portés devant les juridictions de Bruxelles.

2. Dans le cas de la détermination de la compétence territoriale pour les contestations visées à l'article 601bis du Code judiciaire, cette compétence peut également faire l'objet de clauses contractuelles d'attribution entre les parties, qui concluent un accord à ce sujet. Dans ce type de contrats, on trouve très fréquemment une clause attribuant la compétence aux tribunaux de police de l'arrondissement judiciaire de Bruxelles.

Ces dispositions ont donc pour conséquence que de nombreuses affaires judiciaires en matière de roulage sont soumises aux tribunaux de police de Bruxelles dont la charge de travail est disproportionnée par rapport au territoire couvert par leur juridiction.

Nous considérons par conséquent que, dans l'intérêt du bon fonctionnement des tribunaux de police, en général, et du justiciable, en particulier, il se recommande d'adapter ces dispositions. À cet effet, nous proposons de prévoir une compétence territoriale d'ordre public pour les tribunaux de police du lieu de l'accident concernant les litiges visés à l'article 601bis du Code judiciaire, à savoir les demandes relatives à la réparation d'un dommage résultant d'un accident de la circulation ou d'un accident ferroviaire, et ce, conformément à la règle de rattachement «*lex loci delicti*», appliquée en droit international privé.

La règle de compétence proposée est d'ordre public, de sorte que le juge peut établir d'office sa compétence et écarter les litiges qui ne relèvent pas de son ressort territorial. Si cette mesure n'était pas d'ordre public, les

woonplaats gekozen voor de uitvoering van de akte; of voor de rechter van de plaats waar de gerechtsdeurwaarder heeft gesproken tot de verweerder in persoon, indien noch de verweerder noch, in voorkomend geval, een van de verweerders een woonplaats heeft in België of in het buitenland.»

Artikel 18 van de modelovereenkomst voor de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen, gevoegd bij het gelijknamige koninklijk besluit van 14 december 1992, stelt dan weer dat de maatschappijen verplicht zijn zich achter de verzekerde te stellen vanaf het ogenblik dat de maatschappij gehouden is tot het geven van dekking, voor zover deze wordt ingeroepen. Verder bepaalt artikel 18 nog dat de maatschappij ten aanzien van de burgerrechtelijke belangen het recht heeft om in de plaats van de verzekerde de vordering van de benadeelde te bestrijden ten aanzien van de burgerlijke belangen, in zover de belangen van de maatschappij en van de verzekerde samenvallen.

Aangezien heel wat verzekeringsmaatschappijen hun zetel in Brussel hebben en gelet op het voorgaande, worden behoorlijk wat geschillen aanhangig gemaakt bij de gerechten van Brussel.

2. In het geval van de bepaling van de territoriale bevoegdheid voor de geschillen bedoeld in artikel 601bis van het Gerechtelijk Wetboek, kan deze ook worden toegekend aan de hand van een contractueel beding tussen de partijen die daarover een overeenkomst sluiten. In dergelijke verbintenissen komt heel vaak een beding voor krachtens welk de bevoegdheid wordt toegekend aan de politierechtbanken van Brussel.

Deze bepalingen hebben aldus tot gevolg dat heel wat rechtszaken die verband houden met het verkeer behandeld moeten worden door de politierechtbanken van Brussel. Op die manier krijgen deze een veel te grote werklast in verhouding tot het grondgebied waarvoor zij bevoegd zijn.

De indieners zijn bijgevolg van oordeel dat het in het belang van de goede werking van de politierechtbanken in het algemeen en van de rechtzoekende in het bijzonder aangewezen is deze bepalingen aan te passen. Daartoe willen zij voorzien in een territoriale bevoegdheid van openbare orde voor de politierechtbank van de plaats van het ongeval met betrekking tot de geschillen bedoeld in artikel 601bis van het Gerechtelijk Wetboek, namelijk de vorderingen tot vergoeding van schade ontstaan uit een verkeersongeval of een treinongeval. Dit conform de toewijzingsregel «*lex loci delicti*», die in het internationaal privaatrecht geldt.

De aldus voorgestelde bevoegdheidsregel is van openbare orde zodat de rechter van ambtswege zijn bevoegdheid kan vaststellen en de geschillen kan afwijzen die niet onder zijn territoriale bevoegdheid

parties pourraient déroger à cette règle de compétence, ce qui, selon nous, ferait manquer son objectif à cette réforme.

En instituant la compétence du juge du lieu de l'accident, nous entendons mieux répartir les litiges entre tous les arrondissements du pays et décharger en partie les tribunaux de police de Bruxelles.

Selon le ministre de la Justice de l'époque, Marc Verwilghen, cette règle de compétence permettrait de réduire d'un tiers le nombre de dossiers civils traités par les tribunaux de police bruxellois. M. M.-P. Lenvain, juge au tribunal de police de Bruxelles, parle d'une diminution de la charge de travail de l'ordre de 15 à 20 % (*Doc. parl.*, Sénat, 2-1004/4 — 2002-2003, p. 7-8).

La mesure est aussi destinée à améliorer l'efficacité du tribunal, parce que le juge du lieu de l'accident est le juge naturel. Une bonne connaissance des lieux constitue en effet un atout pour bien juger un accident de la circulation.

La nouvelle règle de compétence territoriale a aussi un effet positif pour les descentes sur les lieux. L'accident étant nécessairement survenu dans l'arrondissement judiciaire du tribunal qui examine le litige, le juge ne devra plus recourir à la commission rogatoire — procédure fort lourde — qui dissuadait le magistrat de procéder à une descente sur les lieux.

L'instauration de cette mesure rend également impossible le «*forum shopping*». Les parties ne peuvent en effet plus choisir la juridiction qui leur semble la plus «*indiquée*» pour trancher le litige. De plus, cela réduit le nombre de conflits de compétence à soumettre aux tribunaux d'arrondissement qui sont eux aussi surchargés.

On peut inférer en outre des auditions qui se sont tenues dans le cadre du projet de loi modifiant le Code judiciaire en ce qui concerne la compétence territoriale du juge en matière de saisies conservatoires et de moyens d'exécution (*Doc. parl.*, Sénat, 2-1004/4 — 2002-2003, p. 7 et suivants) que l'Union royale des juges de paix et de police et d'autres magistrats sont unanimement favorables à une telle mesure, en vertu de laquelle c'est désormais le tribunal de police du lieu de l'accident qui sera compétent en la matière.

L'Union professionnelle des entreprises d'assurances (UPEA) n'était pas non plus opposée à l'attribution de la compétence territoriale exclusive au tribunal de police du lieu de l'accident. Ainsi qu'il a déjà été évoqué plus haut, celle-ci considère que c'est sur place

vallen. Indien deze maatregel evenwel niet van openbare orde zou zijn, zullen de partijen van deze bevoegdheidsregel kunnen afwijken, waardoor de indieners van mening zijn dat derhalve een dergelijke hervorming haar doel zou missen.

Door de rechter van de plaats van het ongeval bevoegd te maken, wensen de indieners te voorzien in een betere verdeling van de geschillen over alle arrondissementen van het land en een gedeeltelijke ontlasting van de politierechtbanken van Brussel.

Volgens toenmalig minister van Justitie Marc Verwilghen zou met een dergelijke bevoegdheidsregeling het aantal burgerlijke zaken die voor de Brusselse politierechtbanken worden behandeld met een derde kunnen afnemen. De heer M.-P. Lenvain, rechter bij de politierechtbank te Brussel, spreekt over een daling van de werklast met 15 tot 20 % (*Parl. St.*, Senaat, 2-1004/4 — 2002-2003, blz. 7-8).

De maatregel wil ook de efficiëntie van het gerecht bevorderen omdat de rechter van de plaats van het ongeval de natuurlijke rechter is. Een grondige kennis van de omgeving is immers een troef om een verkeersongeval goed te beoordelen.

De nieuwe territoriale bevoegdheidsregel heeft ook positieve gevolgen voor de gerechtelijke plaatsopneming. De rechter moet immers niet langer een beroep doen op de techniek van de rogatoire commissie, een zware procedure die hem ervan kan weerhouden een plaatsopneming te verrichten, aangezien het ongeval zich altijd zal hebben voorgedaan in het gerechtelijk arrondissement van de rechtbank die het geschil onderzoekt.

De invoering van deze maatregel maakt ook het «*forum shoppen*» onmogelijk. De partijen kunnen namelijk niet langer kiezen welk rechtsgebied hen het «*best*» lijkt om het geschil te beslechten. Bovendien wordt het aantal bevoegdheidsgeschillen dat aan de eveneens overbelaste arrondissementsrechtbanken wordt voorgelegd, beperkt.

Uit hoorzittingen naar aanleiding van het wetsontwerp tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek aangaande de territoriale bevoegdheid van de rechter inzake bewarende beslagen en middelen tot tenuitvoerlegging (*Parl. St.*, Senaat, 2-1004/4 — 2002-2003, blz. 7 e.v.) viel daarenboven af te leiden dat het koninklijk Verbond van vrede- en politierechters en andere magistraten zich unaniem kunnen scharen achter een dergelijke maatregel waardoor voortaan dienaangaande de politierechtbank van de plaats van het ongeval bevoegd is.

Ook de Beroepsvereniging der verzekeringsondernemingen (BVVO) was niet gekant tegen de toekenning van de exclusieve territoriale bevoegdheid aan de politierechtbank van de plaats van het ongeval. Zoals reeds eerder is aangehaald, zijn zij immers van oordeel

que l'on dispose de la meilleure expertise pour juger le sinistre. Elle estime, en outre, qu'il est possible de réduire le coût des procédures en diminuant le nombre de dossiers traités à Bruxelles où les honoraires des avocats sont sensiblement plus élevés que ceux des avocats de province.

Le but étant de déclarer la règle de compétence exclusive également applicable aux contentieux relatifs à la loi du 21 novembre 1989 relative à l'assurance obligatoire de la responsabilité en matière de véhicules automoteurs, il est proposé d'adapter l'article 15 de ladite loi.

Il n'est pas proposé de prévoir la rétroactivité de la mesure eu égard aux nombreux problèmes pratiques que cela poserait. Si la nouvelle règle de compétence s'appliquait aux procédures en cours dans lesquelles une décision sur la compétence n'est pas encore intervenue, il serait matériellement pratiquement impossible que les greffiers passent en revue tous les dossiers pendants pour voir si ceux-ci doivent ou non être transmis au tribunal de police territorialement compétent en vertu de la nouvelle règle. De plus, le renvoi vers un autre tribunal peut avoir pour conséquence que le régime linguistique de la procédure changera, ce qui nécessitera la traduction de toutes les pièces déjà déposées au dossier. À la lumière de ce qui précède, nous pensons qu'il est dès lors préférable, pour l'entrée en vigueur de la loi, de suivre le droit commun et d'appliquer la règle de compétence proposée aux nouvelles procédures à compter de la date d'entrée en vigueur de la loi.

*
* *

dat het ter plaatse is dat men over de meeste deskundigheid beschikt om over het ongeval te oordelen. Tevens kan volgens hen de kostprijs van de procedures verlaagd worden omdat minder zaken in Brussel behandeld zullen worden, waar de erelonen van advocaten beduidend hoger liggen dan bij advocaten uit de provincies.

Daar waar het de bedoeling moet zijn om de exclusieve bevoegdheidsregel ook van toepassing te verklaren op de betwistingen die verband houden met de wet van 21 november 1989 betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen, wordt een aanpassing van artikel 15 voorgesteld.

Een terugwerkende kracht van een dergelijke maatregel wordt niet voorgesteld, want deze zou in de praktijk veel problemen met zich meebrengen. Indien de nieuwe bevoegdheidsregel van toepassing zou worden op de aanhangig zijnde rechtsgedingen waarvan nog geen beslissing tot vaststelling van de bevoegdheid is genomen zou dit materieel haast onmogelijk zijn de griffiers al de hangende dossiers te laten onderzoeken om na te gaan of ze volgens de nieuwe regel al dan niet aan de territoriaal bevoegde politierechtbank overgezonden moeten worden. Bovendien kan een verwijzing naar een andere rechtbank ertoe leiden dat de taal van de rechtspleging verandert, waardoor alle reeds neerlegde stukken vertaald moeten worden. Het lijkt de indieners in het licht hiervan dan ook beter, voor wat de inwerkingtreding betreft, het gemene recht te volgen en de voorgestelde bevoegdheidsregeling van kracht te laten worden op de nieuwe rechtsgedingen vanaf datum van inwerkingtreding van deze wet.

Martine Taelman.
Yoeri Vastersavendts.

*
* *

PROPOSITION DE LOIArticle 1er

La présente loi règle une matière visée à l'article 77 de la Constitution.

Art. 2

L'article 638 du Code judiciaire, abrogé par la loi du 16 juillet 2004, est rétabli dans la rédaction suivante :

« Art. 638. — Les demandes visées à l'article 601*bis* sont exclusivement portées devant le juge du lieu de l'accident. »

Art. 3

L'article 15 de la loi du 21 novembre 1989 relative à l'assurance obligatoire de la responsabilité en matière de véhicules automoteurs, remplacé par la loi du 22 août 2002, est remplacé par la disposition suivante :

« Art. 15. — Pour l'application des dispositions de la présente loi, la personne lésée cite l'assureur en Belgique exclusivement devant le juge du lieu où s'est produit le fait générateur du dommage. »

20 juillet 2010.

WETSVOORSTEL

Artikel 1

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 77 van de Grondwet.

Art. 2

Artikel 638 van het Gerechtelijk Wetboek, opgeheven bij de wet van 16 juli 2004, wordt hersteld als volgt :

« Art. 638. — De vorderingen bedoeld in artikel 601*bis* worden uitsluitend gebracht voor de rechter van de plaats van het ongeval. »

Art. 3

Artikel 15 van de wet van 21 november 1989 betreffende de verplichte aansprakelijkheids-verzekering inzake motorrijtuigen, vervangen bij de wet van 22 augustus 2002, wordt vervangen als volgt :

« Art. 15. — Voor de toepassing van deze wet wordt de verzekeraar in België door de benadeelde uitsluitend gedagvaard voor de rechter van de plaats van het feit waaruit de schade is ontstaan. »

20 juli 2010.

Martine Taelman.
Yoeri Vastersavendts.